

Minneord i tilknytning til kransnedleggelse på Admiral Carsten Tank-Nielsens grav, onsdag 25.november 2009.

Vi er samlet her i dag for å hedre og minnes den innsatsen Carsten Tank-Nielsen gjorde i etablering og oppbygging av Undervannsbåtvapenet i Marinen.

Carsten Tank-Nielsen var født den 16. september 1877 og gikk ut fra Sjøkrigsskolen og utnevnt til Secondløytnant i mai 1898 og avanserte til premierløytnant høsten 1900. Han interesserte seg tidlig for torpedoer og gjennomgikk fra 1901 til 1902 den østerisk-ungarske marines torpedoskole i Pola. De påfølgende årene var han en tur ute i koffardifart før han under mobiliseringen i 1905 ble sjef torpedobåt. I august 1906 ble han forfremmet til kaptein og året etter ble han sjef for en av torpedobåtdivisjonene.

På den tid hadde også ting begynt å skje på ubåtsiden. Tidligere hadde Stortinget i 1901 forkastet et forslag om bygging av en undervannsbåt fordi man fant disse for lite utviklet, men i 1907 var det på nytt fremmet et forslag om ubåtbygging. Etter en lengre debatt, gikk forslaget igjennom, antagelig fordi det hadde lyktes Tyskland å utvikle en petroleumsmotor som ble ansett som sikker i bruk i forhold til de tidligere bensinmotorer. Norske myndigheter hadde da alt bestemt seg for den tyske ubåtløsningen og kontrakt om anskaffelse av en båt ble inngått med Germaniaverftet i Kiel samme år. Til sjef for det nye fartøyet, ble Carsten Tank-Nielsen valgt og vinteren 1907 / 1908 fikk han tusen kroner i stipend for å studere elektroteknikk og motorlære ved den tekniske høyskolen i Hannover. Våren 1908 fikk han et tilleggstipend på 500 kroner, slik at studiene kunne fortsette. Hjemme i Norge ble de øvrige sjøoffiserer og maskinister som skulle utdannes til undervannsbåttjeneste plukket ut. Samtidig ble det oppnevnt en byggekommissjon, der Tank-Nielsen ble leder av kommisjonen. I hans instruks var det både anvisninger for kontrollvirksomheten og bestemmelser om at lederen skulle sørge for sin besetnings utdanning ved skoler, spesialkurs og verksteder. I desember bosatte Tank-Nielsen seg fast i Kiel for kontinuerlig følge med i de avsluttende byggearbeidene. Onsdag den 5. mai 1909 løp undervannsbåten av stabelen og fikk navnet KOBHEN. Båten ble ferdig bygget i juni, og kunne da umiddelbart sette i gang sjøprøver, som alle forløp tilfredsstillende og uten uhell.

I november 1909 meldte Tank-Nielsen hjem til norske myndigheter at man kunne heise kommando på båten og seile hjem, men han ville gjerne ha ned et fartøy som kunne tjene som et slags moderfartøy. Farm ble straks utrustet med Kaptein Anonsen som sjef og den senere så kjente Premierløytnant Trygve K. Olafsen som skipsoffiser. Farm ankom Kiel den 18. november, de siste prøver ble gjennomført med Kobben og søndag den 28. november 1909 ble kommandoen heist på vår første undervannsbåt, med Kaptein Carsten Tank-Nielsen som sjef. Etter å ha gjennomført nedsenkingsprøver ved Korsør for å teste det trykklaste skroget,

satt Kobben kursen mot Norge og ankom Karljohansvern søndag den 12. desember. Fra da av var utviklingen av det nye våpenet i gang, med samøvelser med resten av Marinen.

Våren 1911 vedtok Stortinget å bygge tre ubåter til ved Germaniaverftet, og i oktober samme år ble Kaptein Tank-Nielsen utnevnt som konsulent for byggingen samtidig som han også skulle være formann i mottagelseskommisjonen for båtene. Imidlertid var han tilbake på Kobben igjen og heiste kommandoen på båten i mars 1912. Det var på denne tiden at undervannsbåten Kobbens flyvekomite ble dannet, Premierløytnant Dons ble beordret av Tank-Nielsen til å reise til Tyskland for å lære å fly, mens flykomiteen samlet inn penger til flykurs og flykjøp. Den 1. juni 1912 lettet marinens første fly, Start fra Gannestadjordet i Borre med Dons ved spakene. Turen gikk over til Fredrikstad der det landet på Øra. I juni gikk mye av tiden med til prøveflyging med Start, der Carsten Tank-Nielsen hadde sagt at han skulle være den første passasjeren som fløy med Dons, og slik ble det. Med det ble han også den første flypassasjeren i Norge.

I de kommende årene frem mot Verdenskrigen var Carsten Tank-Nielsen meget aktiv i å bygge opp og legge forholdene til rette for de mannskaper som skulle bemanne ubåtene. Det spesielle ubåttillegget hadde Stortinget godkjent alt i desember 1909. I februar 1910 tok han opp spørsmålet om anskaffelse av redningshjelmer til Kobbens besetning, noe som skjedde senere samme år.

Spesiell vekt ble lagt på sikkerhet og å vise at Kobben kunne gjøre nytte for seg i kystforsvaret, dette for å vinne over skepsis hos både militære og sivile. Etter hvert som man vant erfaring fremmet Tank-Nielsen forslag til plan for krigs- og fredsutrustning, opplagsdirektiver og vedlikeholdsdirektiv. Han sørget for at den nye ubåtflåten fikk et eget moderfartøy, korvetten Ellida, som ble ombygget og spesialinnredet for dette formålet. Likeledes fremsendte han forslag om spesialutdannelse for sjøoffiserer som skulle på ubåttjeneste.

For sin meget energiske innsats i disse første viktige årene for Undervannsbåtvåpenet og etableringen av ubåtdivisjonen, ble Carsten Tank-Nielsen i januar 1913 tildelt Kongens Fortjenstmedalje i gull.

Under den første Verdenskrig, var Carsten Tank-Nielsen sjef for Tønsbergavdelingen, der undervannsbåtdivisjonen var en del av denne. Under disse årene så Tank-Nielsen at å benytte Ellida som moderskip for ubåtene var meget kostbart. Derfor foreslo han at våpenet måtte få en fast landstasjon. På eget initiativ undersøkte han med Tønsberg kommune mulighetene for å få kjøpe Teie hovedgård. Kommunen var positivt innstilt og på Tank-Nielsens forslag, kjøpte Forsvarsdepartementet eiendommen i 1918. 12. september ble kommandoen strøket på Ellida samtidig som undervannsbåtstasjonen på Teie ble opprettet. Siden den tid har norske undervannsbåter alltid hatt en landstasjon som hovedbase. Fra 1918 til 1929 var Carsten Tank-Nielsen divisjonssjef og sjef for Teie undervannsbåtstasjon. I denne tiden ble Marinens økonomi stadig dårligere og det var enkelte som mente at det nye ubåtvåpenet burde man kvitte seg med, men Tank-Nielsen stod i mot. Han så også at den eksisterende organisasjonsform for undervannsbåttjenesten ikke var tilfredsstillende. Ubåtdivisjonen måtte få anledning til å konsentrere seg om ubåtenes øvelser og operasjoner og ikke bli hindret i dette av for meget utdannelsesvirksomhet, planlegging og administrasjon. Forslag til en ny organisasjonsform ble fremsendt, og den 11. oktober 1929 ble kaptein Carsten Tank-Nielsen konstituert som Kommandørkaptein og sjef for den nyopprettede undervannsbåtinspeksjonen, en stilling han hadde frem til 1934, da han ble utnevnt til Kommandør og Sjef for 2. Sjøforsvarsdistrikt i Bergen. Første juli 1938 ble han utnevnt til Kontreadmiral. Prinsippet om at Sjefen for undervannsbåtvåpenet skulle konsentrere seg om utdanning og administrasjon

av våpenet mens en egen underlagt avdeling skulle planlegge øvelser og operasjoner, er videreført frem til i dag.

Også ved krigsutbruddet i april 1940 viste vår Admiral Carsten Tank-Nilsen sin handlekraft. Da han fikk varsler om at tyske styrker var underveis, tok han initiativet til å få slukket fyrene langs kysten. Til tross for hans advarsler til Kommanderende Admiral om observerte tyske transportskip i norske havner samt rapporter om tyske sjøstridskrefter på vei gjennom Skagerrak, trodde ikke Kommanderende Admiral at skipenes bestemmelsessted var Norge. Bare få timer senere viste det seg at Tank-Nielsens antagelser var riktige. Natt til den 9. april ledet han motstanden fra Marineholmen, der han blant annet gav ordre til Hellen og Kvarven batterier om å åpne ild, samtidig som han sendte Fritz Ulstrup ut med Tyr for å minelegge Lerøyosen. Politimesteren i Bergen fikk beskjed om å mørklegge byen og Havnefogden ordre om å slukke alle havnefyrene. Senere flyttet Tank-Nielsen med de norske frie styrkene til Sognefjorden der han iverksatte spesielle tiltak for å hindre tyske styrker i å trenge inn i fjorden.

I håp om å opprette kontakt med britiske flåtestyrker, sendte han den 12. mai et norsk fly til Scapa Flow, men det var for sent og motstanden måtte opphøre.

Foruten Kongens Fortjenstmedalje, ble Carsten Tank-Nielsen dekorert med den kongelige norske St Olavs orden av første klasse, den Svenske Sverdorden, kommandør av første klasse, den Finske hvite rose orden, ridder av første klasse samt den Italienske Krone orden.

Carsten Tank-Nielsen døde den 2. august 1957, nær 80 år gammel.

For sitt virke gjennom etableringen av UVB Våpenet, lever han fremdeles i vår historie og våre minner, ikke minst ved at det største møterommet på UVB skolen på Haakonsværn bærer hans navn.

I dyp respekt for hans innsats lyser vi fred over en aktiv og velrenommert UVB offiser. Takk for ditt engasjement for våpenet.

For UVB Våpenet

Hans-Chr. Kjelstrup, Kommandørkaptein